

UNITÁRIUS KÖZLÖNY

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉB
KIADJA A DÁVID FERENC EGYIET

A mészkői unitárius templom- és orgona-avatás 1931 október 25-én.

Vári Albert ur

Loco

Str. Al. Vlăhuța 6 [Bolyai-u.]

Templom és orgonaavatás Mészkön.

Sok templom épült föl vagy ujult meg az utóbbi évtizedek alatt anélkül, hogy történeti és művészi szempontok érvényesültek volna. Különösen elszomorító az újításoknál elkövetett sok mult rombolás és művésziatlenség. Megszámítani sem lehetne hány gyönyörű festett menyezetet mázolták át „gyöngyszinre“ csak ebben az évszázadban. Ez bizony legtöbbször a lelkészek lelkiismeretét terheli, akik elfelejtették, hogy a templomot nem szabad egy kor divatja szerint építeni, mert az mintegy az örökkévalóságnak épül. A felelősséget vállalni kell s a templomot föltétlenül úgy kell megépíteni, hogy az kifejezze az évszázadok lelkét s legyen művészileg is a legértékesebb, amit nem a község, de az egész egyház vagy faj teremteni képes.

A történeti és művészi szempontok teljes figyelembe vételével újjátépítette meg Mészkő 1783-ban épült templomát. Debreczeni László neve, aki Kós Károly mellett a magyar építkezés egyik legavatottabb ismerője és művelője Erdélyben, föltétlenül jótállás arról, hogy a templom úgy külsejében, mint belső berendezésében művészi és magyar. Megmaradt a tornyon a beugró fatornác, hogy kifejezze a multat. A faszerveket mindenütt faragásokkal van díszítve. A támfalakat és a tornyot terméskő berakások teszik változatossá. Az ablakok tagoltak. A berendezés pedig remekbe készült. A boltozatos menyezetet díszesen faragott gerendák emelik hat és fél méter magasságba, ami a tizenkét méter hosszúság mellett impozánsnak mondható. A négyzeteket a Debreczeni László magyar s mégis eredeti tervezésű festései ékesítik. De ott találjuk azt a három mintát is, amelyekkel a templom karzatja és menyezete egészen 1904-ig festve volt, amikor is az egészet az egyházközség gyöngyszinnel lefestette. Két négyzetben a régi és az új templom képe van megfestve.

Meglepő a gyermekkarzat, a legények karzatja felett, ahová a toronyból lehet bejárni. A szószék, az elől elhelyezett papiszékek olyan az egyik látogató szerint, mint „Attila trónszéke.“ Tizenkét faragott oszlopfej díszíti. Az orgona a temesvári Wegenstein-cég műve; a szekrényét szintén Debreczeni László tervezte, úgy, hogy a mészkői templom az első az unitárius egyházban — talán a budapesti misszióház kápolnáját kivéve — amelyik egységesen magyar stílusú.

A fölavatás az orgona elkészítése miatt késett s így előreláthatólag csak október 25-én lesz megtartva. Az imát Lőrinczy Dénes aranyoskői esperes, az egyházi beszédet dr. Varga Béla főjegyző, a fölavató beszédet dr. Boros György püspök és az urvacsorai ágendát Benczédi Domokos volt mészkői lelkész tartja, akinek főérdeme, hogy az újjáépítés anyagi alapját meg-

teremtette. A délutáni műsor kiemelkedő eseménye: Kelemen Lajos előadása.

Kívánatos volna, hogy a mészköi templom és orgona föl-
avatását közeli és távoli vendégek sokasága tegye valóban
erdélyi kultúreseményé.

Balázs Ferenc
lelkész.

Mészkö, 1931 szeptember 28.

TŰZHELY MELLETT

Szeretet és tiszteletben megbecsült

Bálint Balázs

volt tanítónk utolsó útjára kísérő éneknek írta: *Sándor Gyula* kénosi gazdálkodó, presbiter; énekelté „Világosság szent Atyja“ dal-
lamára az egész gyászközönség a temetőbe vezető uton.

1. Elvégeztem szent Atyám
munkám, melyre biztál
a kertben, hol engemet
munkássá fogadtál,
hogy ápoljam és gondozzam
virágaim s Te-néked számbaadjam.
2. Az enyészet hűs szele
énreám fuvala,
elmém, mely világola:
fáklyám kialuva.
Búcsuzom hű hitvesemtől
és az árva, ittmaradt négy gyermektől.
3. Im két egyház hivei*)
fájó érzelmekkel
könnyezi tanítóját
őszinte részvéttel,
kinek pontos munkásságát
megköszönjük, s áldjuk szive jóságát.

*) A lókodi és kénosi.

4. Urnak háza s iskola
szeretett hajlékim,
hiveim s tanítványim:
minden örömeim,
búcsut intek, búcsut mondok
legyetek mind az épségben állandók.
5. Búcsut int mező s a kert -
barázdái s fái,
emlékét örökítve
minden oltoványi —
s az elmaradt gyermeksereg,
tanítója után a könnye pereg.
6. Tisztelendő szolgatárs
kivel csak egy évig
valánk a lelki mező
igyekvő munkási;
az Úr légyen tovább Veled,
a búcsuzó szolgatárs inti neked.
7. Atyánk nyugtasd békén meg
az elfáradt szolgát,
ki oly buzgón éneklé
szent neved zsoltárát;
dicsőítsd meg lelkét ott, fenn,
a sírokat vigasztald meg idelenn.

.....

Brassai és a mai ifjuság.

Brassai serleget avató beszéd

(Budapesten a Brassai Ifjusági Körben: 1931 október 4-én).

Ezelőtt 80 esztendővel egy öreg fejű, a szokottnál magasabb, görbülő dereku, erdélyi férfi menekült a dunaparti ket-tős város keleti oldalába. Neve körül színes mesék és ko-moly legendák röpködtek. Látták a lánchídon havasi pásztor daróc ruhájában, kezében kemény bikkfa bottal. Senki sem merte megszólítani és csakhamar eltűnt. Erdély osztrák ka-tonai parancsnoka Urbán kémjei nyomon kísérték, de nem birták elfogni. A bújdosó személyében egyszer csak megjelent Brassai Sámuel és kilenc esztendő alatt Pesten sem zenei, sem irodalmi, sem tudományos esemény nem történt nélküle. Az ő őszinte lelkéből sarjadzott a legelső ifjúsági lap gondo-lata. Homlokára címül írta, amit egész életében gyakorolt: „Fiatalság Barátja“.

Mi történt veletek Erdélyből ide szállott ifjak, hogy az erdélyi legendák csodás hőseit életre hívtátok és nevét hoztátok méltóan szerény zászlótokra védőszentnek fölírtátok?

Talán feledtétek, hogy Brassai ifjúkorának lelke a pireai források vizére járt szomját oltani? Homértól Ciceróig nem találtatok klasszikusabb nevet kihez tanácsot kérni járjatok?

Talán nem tudjátok, hogy élete hosszú száz esztendeje alatt a tudósok, bölcsesek, írók és kritikusok új és mindig újuló serege mérgezett nyilakkal igyekezett leűzni olimpusi magasságából!

Avagy azt véljem, hogy ama márciusi ifjúság lelke szállott meg titeket, amely a 48-asokat tizennégy esztendővel megelőzve „szívük tiszta lángolatát vitte elébe“, mert mithoszi alakot látnak benne „a tudomány szent szövetségétől átlángolt férfiut, kihez elfojtott örömmel sóhajtanak tudományos szomjuk enyhültéért“.

Bármilyen legyen kérdéseimre a felelet: üdvözöllek nemes ifjak. Igazatok van. Jobban nem választhattatok volna!

Ha ti itt egy sokat szenvedett nemzet fővárosában, mint hozzá hasonlóan tudományra szomjazók édes otthonra leletek! Ha lenni, ha élni, ha tanulni és tudni, ha hinni és dolgozni akartok, megtaláltátok benne a nagyszerű példányképet. A valódi erdélyit. Azt, aki azért tudja végig botanizálni Erdély bérceit, hegyeit és rónáit, mert kis gyerek korában megédzette meztelen lábát a torockói Székelykő oldalából szüntelenül hulló éles kőtörmelék között.

Előttetek az az ifjú, akit apja serdüülő korában bebocsátott könyvtárába és rábizta, hogy tanuljon meg tanulni. Benne látjátok azt a tanító-mestert, aki a Názáretitől tanulva: a szemléltetve tanítást bevezette Erdély iskoláiba 40 esztendővel a nagy Eötvös József előtt.

Ő az az emberbarát, aki elhagyva a 99-et, nem pihen míg meg nem menti az egy eltévelyedettet. Nemesen dobogó jó szívének melegétől sok száz fiú és leány nyert életerőt.

Tudós után óhajtotok haladni, Brassai az, aki önerején beölelte lelkébe az ismeretek minden árnyalatát azért, hogy szétoszthassa embertársai között.

Ifjú barátaim, ha magatoknak eljegyzett Brassai határtalan szerénysége megengedé, öntudatra, bátorságra ébresztéstök kedvéért kimondanám: nézzétek, keressétek benne Erdély Széchenyijét. Ő volt az, aki nagy merészen egymagában megalapította Erdély tudományra tanító akadémiáját. Mellőzöm azt a kísérletét, hogy a közgazdaság alapját tevő bankismeretre ő oktatta először honfitársait, de hangsúlyozom, hogy az anyanyelvet ő harcolta be a magyar iskolába, s mire csak szüksége lehetett az akkori középiskolának, az összes tudományok alapvető irodalmával ő látta el.

Senki sem értette meg jobban, egy kortárs sem védelmezte oly őszintén Széchenyit.

Amit Széchenyi egész nemzetének, Brassai Erdély köznépének, a falunak „a feudalizmus vetett ágyán pihenők” számára dolgozó tömegnek igyekezett megszerezni és átadni.

Itt, hol a Széchenyi és Tisza-lakomák hevitett levegőjében évről-évre újra föltámad a halottak hallhatatlan lelke, jó, ha kitöltetik lelkökből az elevenítő lélek. Jó, hogy megjelenjenek a bizonytalanság hullámzó élet-tengerén, ők, akiknek volt hitök egy szebb jövőben, akik tudtak áldozni vért, életet. És jó, hogy most beléphet e megdicsőült szentek társaságába Brassai.

Titeket megmentett a tulzás vádjától az a magyar nemzet, mely Brassainkat bejuttatta a halhatatlanok pántheonjába. Legyetek büszkék reá!

Brassai az ifjúságért élt. Brassai addig él, amíg a magyar ifjúság él. Az ifjúságnak találkozni kell Brassaival, mert ő mindig a korral haladott. Együtt született a XIX-ik századdal, együtt élt vele. Együtt van itt veletek és együtt lesz amíg ti meg nem tagadjátok magatokat.

Brassai hitt a haladásban, de soha sem tagadta meg azt a hitet, amely újra látja Istent mindenben, amit a tudomány megvilágosít. Ifjak jaj nektek, ha nincs hitetek az Egytökéletesben, mert nélküle szárnyszegetten hull alá a legbátrabb elszántság.

Ifjak, aki panasszal, aki a sors ellen zugolódva leereszti szárnyát, az ne vegye ajakára a Brassai nevét. Aki elvakult fictionnak tartja a hitet, az a hitet megtagadta és a hitetlenül alább való. Megtagadja önmagát, meg az embert és máris elveszítette az élet lehetőségét. De hát elég élni? Elég, ha csak vegetálunk, ha mint a rossz napszámos azt nézzük, hogy mikor éri el a nap a látóhatárt? Hát az ember nem arra van teremtve, hogy maga is teremtsen? Hát az ifjú ereje azért van fölhalmozva, hogy egyszer gátot szakítva tova rohanjon és útjában elsodorva mindent végül elveszítse önmagát?

Én ismerem az életet. Ettem a pesti bolsevizmus kenyértelen ebédjét. De ha magam a csüggedésre hajlandó volnék, ami nem vagyok, megszegyenítve fölbresztették volna jobb éneket azok az ifjak, akik elégedettek voltak, ha napjában egyszer ülhettek asztal mellé.

Azt hiszitek, szégyenlem bevallani, hogy akkor, itt az unitáriusok püspökhelyettese szívesen elfogadott egy órai tanításért olyan csésze teát, amelyben épen csak tea nem volt, de volt meleg víz?

Nem ifjú barátaim! Ha valaha szégyeltem vagy kerültem volna a munkát, midőn megismertem Brassait, belenézhettem

csodás hosszú életébe, azóta hiszem és hirdetem, hogy nekünk magyaroknak, nekünk székely magyaroknak csak a becsületes, kitartó, a soha nem lankadó munka biztosítja fajunk fennmaradását, boldogulását.

A Brassai-serleg legyen és maradjon a tudásért, a haladásért és a szebb jövőért küzdés szimbóluma!

Dr. Boros György.

Egylefi élet és munkásság.

Az „Udvarhelyköri D. F. Egylet“ évi rendes közgyűlését Gyepesen, augusztus 9-én d. u. 2 órakor tartotta. Kedves és kellemes találkozója volt e nap az udvarhelyköri unitáriusoknak. A szép napsütésben, jókedvűen mosolygott a ragyogó bádoggal ujjonnan fedett torony s a népes gyülekezet boldog örömmel ment a szépen megrenovált templomba, hogy elismeréssel legyen a kicsiny, de áldozatkészségben nagy és erős gyepesi gyülekezet iránt.

A lelkes gyülekezeti ének után a kör vendége, ifj. Máthé Lajos szentábrahámi lelkész mondott áhitatos imát és Mt. 14. 26—37. igék alapján méltóságos hullámszerű építő beszédet. Istentisztelet alatt bemutatkozott a helybeli két szolamu dalárda és bizonyosságot tett arról, hogy jóakarattal szép sikert lehet elérni.

Istentisztelet után az egyesület elnöke, Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész mond tartalmas megnyitó beszédet, melyben programmul D. F. eszméinek megvalósítását tüzi az egyesület elé. Ennek szolgálatában áll egyházunk, mint egy féltő jó anya, hogy a szivekbe oltsa a hitet és védje kultúránkat és fajiságunkat. Kevesen vagyunk a nagy munkához, de erős akaratunkkal megnyertük eddig is a mások elismerését.

Az elnöki megnyitó után megható közvetlenséggel, igazi lányos finomsággal szavalta Vass Klárka k. a. Kiss József „Az én imádságom“ c. költeményét. Kőváriné Pálffy Margit a gyakorlatosság biztonságáról kellemes hangon énekelt egyházi műdalokat. Pálffy Ákos organa kísérete mellett. Az egylet szeretett alelnöke Vass Albertné nagyságos asszony felolvas: A nő élete alapjául az otthont jelöli meg és ezen a bázison kell az egyesületi életének is felépülnie, minek életmagva a hit és erkölcs. Az asszony hivatása pedig a lelki élet mélyítése, ennek eszköze a komoly és becsü-

letes munka, ami minden alacsonyrendű vágyat megsemmisít és meghatározza a jövő nemzedék életirányát a tetterre való nevelés által. A gondolatokban gazdag és kivitelében formás felolvasást a hallgatóság őszinte elismeréssel jutalmazta.

Kelemen Imre szokott rutinnal szavalt Reményik verseket, majd Báró Piroska hegedült.

Az egylet vendége, Szent-Iványi Sándor tartott megkapóan szép és sziveket emelő gazdag tartalmu előadást. Markáns hasonlatokkal, erőteljes vonásokkal bizanyítja Isten létét és ezt a szent bizonyosságot, mint a központi D. F. E. üzenetét ajánlókozva e gyülekezetnek s viszonzásul tőle az előadó őszinte hálát és szeretetet nyer.

Orbán Istvánné és Kerekes Mózesné székely asszonyok szavatait a gyülekezet elismeréssel hallgatta, hasonlóképpen Vári Domokos tartalmas verseit és Kővári Jakab szépen kidolgozott szavalását. E szép és tartalmas műsor után elnök a szereplőknek hálás köszönetet mond és a gyűlést bezárja.

A gyűlés második részén az egylet titkára, Dobai István felolvasta az egyes tagozatok 1930—31. telén végzett munkájáról kimerítő jelentését, amit a gyűlés elismeréssel hallgat meg és a titkárok munkájáért köszönetet szavaz. Ezután az egylet adminisztratív ügyei kerülnek tárgyalás alá.

Este kedélyes hangu közös étkezés után az ifjúság öröme táncmulatság volt.

E szép unitárius nap emléke sokáig élni fog a jelenvoltak szívében.

.....

Egyházi hírek.

Rovatvezető: ÜRMÖSSI JÓZSEF.

Lelkészi beköszöntő Recsenyéden. Fazakas Jenő erzsébetváros-medgyesi h. lelkész 1931 szeptember 6-án tartotta beköszöntőjét a recsenyédi egyházközségbe. A sok mindenféle forgalomba került hirekkel szemben álljon itt a beiktatást végző Bálint Ödön karácsonyfalvi lelkész egyházköri jegyző jelentéséből az alábbi tárgyilagos megállapítás:

A papi lakás felé vezető kis ucca bejáratánál zöld ágakból készült kis diszkapu, a templom élő virágokkal feldíszítve s a napi ülőszék előtti tér falevelekkel és virágokkal beszórva volt, mely

tények mutatták a beköszöntői ünnepélyre történt előkészületet. A papi lakásban összegyűlve az új lelkész testvérei, rokonai, vidéki belső emberek, kik között ott láttuk Ütő Lajos székelykereszturi lelkész is, mintegy 40 intelligens személy volt jelen, várva a már előre biztosítottnak látszó beköszöntői ünnepély sikerét. A harmadik harangozás után a papi lakásból testületileg vonultunk a templomba és ott örömmel láttam, hogy a nők ülőszékei tele voltak; a férfiaké nem annyira, azonban ott is sok falusi földmives foglalt helyet. A templom tehát diszes és elég nepes volt, semmi lehangoló és zavaró körülményt nem láttam.

Gyülekezeti ének után, én mint beiktató lelkész, a Méltóságos Püspök úr és köri esperesünk nevében üdvözöltem a gyülekezetet, bemutattam az új lelkészt, felolvastam a kinevezési okmányt, ami láthatólag jó hatást gyakorolt a közönségre s végül fölhivtam az új lelkészt beköszöntő imája és beszéde megtartására. Ifjú lelkész emelkedett imát, majd 10 perces beköszöntő beszédet mondott nagy szónoki lendülettel, melyben keblére ölelte kivétel nélkül a recsenyédi hiveket. Előadása lebilincselő, szónoki ereje nagy, miáltal az egész gyülekezet teljes elismerését érdemelte ki.

A beköszöntő beszéd elhangzása után, én léptem a szószékre és válaszoltam a lelkészi munka terhét és a hivek kötelességét általában ebben a mai szorongatott helyzetben, majd megemlékeztem néhai Fazakas Lajos volt esperesemről, mint egyházunk egyik legnagyobb szónokáról és lelkiismeretes, pontos espereséről, kinek fia Recsenyéd új papja, kit én már kis gyermek korában engedelmes, jó fiúnak ismertem s azután is szerény és munkás ifjúnak láttam.

Ezután az Udvarhelyköri lelkészker névében Sigmond József elnök, a recsenyédi egyházközség névében egy öregebb bácsi, a D. F. Ifj. egyesület névében egy ifjú legény és a Nőegyesület névében egy hajadon üdvözölte az új lelkészt, ez utóbbi egy virágcsokrot is nyujtva át neki. Az üdvözlésekre lelkész szép hasonlatokkal teljes és találó, szívből jövő, szónoki lendülettel előadott beszéddel válaszolt.

Templomozás után mintegy 60 terítékes bankett volt a papi lakásban, melyen az intelligenciából kb. 30-an vettek részt; a többiek falusi gazdák és asszonyok voltak, felerészben h. szentmártoniak. Szentpálról talán nem volt ott senki. Itt több pohárköszöntő hangzott el. Új lelkész is mondott két sikerült pohárköszöntőt.

Fülöp Mózes kidei lelkész öregkorára és szolgálati éveire való tekintettel, félévi szabadságot kért. Püspök úr engedélyezte.

Göncz Mihály szentivánlaborfalvi lelkész beadta nyugdíjazás

íránti kérését. A nyugdíjbizottság a kérelmező orvosi felülvizsgáltatását határozta.

Sigmond József hom.-jánosfalvi lelkészt a főtiszt. püspök úr a székelyudvarhelyi unitárius egyh. község lelkészévé kinevezte. Reméljük, hogy személyében oly alkalmas lekipásztort kap e gyülekezet, kinek vezetése alatt a béke, egyetértő munka utjaira vissza térnek és haladhatnak. Beköszöntője okt. 18-án lesz, egyh. főhatóság képviselőjében Ürmösi József püsp. titkár vesz részt.

Kiss Sándor volt székelyudvarhelyi lelkészt szülőfaluja, Homoródjánosfalva lelkészének megválasztotta és a püspök úr ki is nevezte. Okt. 11-én beköszöntött.

Dr. W. Drumond angolországi (Oxford) hitrokon barátunk, ki már több ízben megtisztelt látogatásával, f. év szeptember 20—25 napjain ismét itt időzött közöttünk s érdeklődött sorsunk és helyzetünk iránt.

Kádár Balázs volt unitárius felekezeti tanító úr helyreigazítást kér folyóiratunkban megjelent ama hirre vonatkozólag, mely a püspök úr ellen történt bűnvádi feljelentéssel áll kapcsolatban. Nekünk adatszerű tudomásunk nincs arról, hogy Kádár Balázs tanító a nevében beadott vádiratot nem ismerte el magáénak és a nyilatkozatot a bíró tudomásul vette.

Az Unitárius Közlöny szerkesztősége a tanító úr kivánságára ezennel nyilvánosságra hozza a püspök úrhoz irt leveléből a következő részt: „Én annak idején, amikor tudomást szereztem a Főtisztelendő urat nevem alatt ért támadásról, siettem az emberi méltósághoz illő kötelességemnek eleget tenni abban, hogy a nevem alatt történt nyomoru visszaélést s mély felháborodásomat a Főtisztelendő úr tudomására hozzam addig is, míg törvényesen igazolhatom ezt.“

Főtisztelendő püspök úr a következő kinevezéseket és áthelyezéseket eszközölte:

Rostás Dénes akadémista lelkészjelöltet kinevezte h. lelkésznek erzsébetváros-medgyesi egyházközségbe.

Fikker János akadémista lelkészjelöltet a kolozsvári egyh. községbe segédlelkésznek.

Végh Mihály lelkészjelöltet a marosújvári leányegyház-községbe h. lelkésznek.

Gál Margit volt nyárádgálfalvi tanítónőt kinevezte az iszlói iskolához.

Ifj. Kádár Lajos fogaras-nagyszebeni lelkész betegsége miatt három hónapi szabadságot kért. Helyetteséül Török Mihály lelkészjelöltet küldte ki a főtiszt. úr.

Brassai Sámuel emléke. A Brassai Sámuel emlékbizottság Budapesten az országos kaszinóban 1931 október 4-én a nagy polyhistor emlékezetére serlegavató ünnepi vacsorát rendezett. A serlegavató emlékeszéd tartására Brassai bácsi életének alapos ismerőjét és életíróját, dr. Boros György unitárius püspököt kérték fel, ki ezt készséggel vállalta. E célból dr. Boros püspök úr október 3-án Budapestre utazott és (hétfőn) október 5-én este 8 órakor (nálunk 9 órakor) a Studióból a rádió közönségének is előadást tartott a nagy Brassai életéről.

Unitárius Teol. Akadémia okt. 1-én délelőtt tartotta 1931—32. tanévi megnyitó ünnepélyét. Imát dr. Kiss Elek teol. tanár mondott, ünnepi megnyitó beszédet Csifó Salamon teol. dékán tartott „A keresztény egyház evangéliumi, apostoli és pásztori hivatásáról“. Rámutatott arra, hogy a vallás eszmei szépségét és igazságát igyekezni kell visszaállítani a maga eredeti színvonalára. Ezt erős, kitartó munkával, hívek pásztori munkálásával lehet elérni. Az ifjúsághoz főpásztori buzdító beszédet dr. Boros György püspök tartott; Péter apostolt, mint erős köziklát mutatva fel előttük, mint az apostoli küzdelem mintaképét, ki nehéz lelki válságokon ment át, de az első pünköszt lelkesedésében diadalra vitte a Jézusi evangéliumi kereszténységet. A teol. akadémia hallgatók száma I—IV. éven 30. Az I. évre 8 új hallgató vétetett fel.

A kolozsvári unitárius kollégium fiúelemi iskolájának és főgimnáziumának évmegnyitó ünnepélye szeptember 1-én d. e. 9 órakor folyt le a kollégium disztermében. Az „Erős várunk nekünk az Isten“ elhangzása után imát mondott Vári Albert vallás-tanár, majd az igazgató tartotta meg évmegnyitó beszédét. Dr. Ferencz József isk. felügyelő gondnok és a püspök úr öméltósága lélekből fakadó és lelket megkapó szavai után a „Tebenned biztunk eleitől fogva“ egyházi ének zárta be az ünnepséget. A tanítás az elemi iskolában szeptember 1-én, a főgimnáziumban 3-án kezdődött.

A beiratkozásik eredménye a következő: **1. Fiúelemi iskola:** 1. oszt. 17 (9 unit., 7 ref., 1 luth.), 2. oszt. 21 (9 unit., 11 ref., 1 róm. kath.), 3. oszt. 21 (12 unit., 7 ref., 2 róm. kath.), 4. oszt. 22 (15 unit., 5 ref., 2 róm. kath.) Összesen beiratkozott 81, vallás szerint való megoszlás: 45 unit., 30 ref., 5 róm. kath., 1 luth. A múlt iskolai évben a beiratkozási létszám 83 volt, ebből unitárius 48. 2. Főgimnázium: I. oszt. 49 (36 unit., 9 ref., 2 róm. kath., 2 luth.), II. oszt. 34 (21 unit., 7 ref., 2 róm. kath.), III. oszt. 37 (34 unit., 1 róm. kath., 1 luth., 1 baptista), IV. oszt. 22 (13 unit., 3 ref., 3 róm. kath., 3 luth.), V. oszt. 20 (16 unit., 3 ref., 1 luth.), VI. oszt. 29 (23 unit., 3 ref., 3 róm. kath.), VII. oszt. 33 (21 unit.,

10 ref., 3 róm. kath.) Összesen beiratkozott 224 tanuló, kik közül 164 unit., 35 ref., 13 róm. kath., 11 luth., 1 baptista. Létszámgyarapodás a múlt iskolai évhez mérten 20 tanuló, unitárius tanulók létszámnövekedése 15.

Egyházi és iskolai mozgalmak.

Áldozatkészség egyházi intézményünkért. A székelykereszturi főgimnázium megmaradásáért egyhangu lelkesedéssel hozza meg áldozatát a székely unitáriusság. Egyik legszebb példáját nyújtotta a jövőért való áldozásnak Rava egyházközség, ahol a hívek 84 véka búzát adtak össze s pénzben 444 Leut; három nemeslelkű atyánkfia: Kecskés Dénes megyebíró, Kedei Dénes presbiter és Izsák Dezső pedig díjtalanul szállították be a gabonát az intézet részére. Óhajtásuk az, hogyha a jelenben nem is tudnak fiaik közül taníttatni, megmaradjon az iskola unokáik tanulásának biztosítására.

Id. Vajda András, a kolozsvári unitárius egyházközség harangozója rövid, de súlyos szenvedés után szeptember 16-án elhunyt. 66 évig élt és ebből 35 éven keresztül az egyházközség hű szolgájaként szerezte azokat az el nem pusztuló érdemeket, melyekért egy társadalom becsületesnek, hűnek nevez valakit. Nagy, gyászoló családján kívül emlékét őrizzük mi is és testvéri érzéssel hisszük, hogy odaát az örök jutalmazás hazájában megfogja hallani a helybenhagyó szöveget: „Jól vagyok jámbor és hű szolgám, kevesen voltak hívek, többre bizlak ezután“. Legyen a mi emlékezésünk és hitünk áldott, az ő nyugalma csendes.

Imaház felavatás Nagyteremiben. Nagyteremi unitárius kicsiny egyházközségünk romokból templomát kiemelte, újraépítette. A jóságos Isten segédelméből 1931 október 11-én d. e. 10 órakor, templomszentelési ünnepélyvel adtuk át ismét ezen hajlékot, a lelkiek közhasználatára. Az ünnepély programja a következő volt: 1. Gyülekezeti ének. 2. Imádkozik: Mátyus Gergely köri közügyigazgató. 3. Közének. 4. Egyházi beszédet tart: Gvidó Béla küküllői köri esperes. 5. Püspöki megáldó: Dr. Boros György őméltóságától. 6. Az építés történetét felolvasta: Péterfi Mihály lelkész. 7. Ének urvacsora osztásra. 8. Urvacsorai szertartást végzett: Székely Tihámér egyházköri jegyző. 9. Bezáró ének. Istentisztelet után: a) tisztelgések; b) Püspök Ur elnöklete alatt közgyűlés; c) 1 órakor szerény közébd; d) fél 3 órakor: Főtisztelendő püspök úr közreműködésével vallásos ünnepély s ezt követőleg a küküllői köri lelkészek értekezlete, melyen előadást tartottak: Kovács István magyarszentbenedeki és Pál Tamás küküllődombói lelkészek.

Nyilvános köszönet. 48 éves unitárius férfi, aki mint gazdaszt, majd mint bérlő jó viszonyok között élt, rendre elveszítette látását, vagyonát gyógykezelésre fordította, végül teljesen megvakult és engedélyt kapott bodega felállítására. Erre a célra a püspök úr adakozásra hívta fel a jószívű embereket. Enyed városban ezernyolc leut, Kolozsvárt néhány nap alatt ötszáznyolcvan leu-val voltak szívesek megsegíteni: Dr. Boros György 200, Tana Ferenc 100, Vaska Dezső, dr. Gál Kelemen, Ferencz József, Vári Albert, Demény Andor, Király József, Müller Géza 40—40 leut. További adakozásokat szívesen fogad a szerkesztőség.

Prágában szépen virágzó unitárius gyülekezet van. Szeretnék diszes irodájukat a Dávid Ferenc tordai képével ékesíteni. Aki megajándékozza őket, akár csak a kis képpel, beiratja nevét ez új s máris népes gyülekezet aranykönyvébe.

A brassói unitárius egyházközség templomépítése ügyében a főtiszt. úr az alábbi köriratot bocsátotta ki:

Sz: 1801—1931.

U. P.

K ö r i r a t

Esperes, k. f. ü. gondnok, egyh. tanácsos, lelkész, tanár, tanító, egyházközségi gondnok afiaihoz és egyházunk minden tagjához.

Bizonyos megnyugvással és jóleső érzéssel vettem tudomást arról, hogy brassói egyházközségünknek 15 éves küzdelme a város által felajánlt templomhelyért sok akadályoztatás után a siker felé közeledik, amennyiben a város, immár negyedszer, a terület átadására vonatkozólag határozatot hozott. Unitárius egyházunk vezetőségének is mindig főgondját képezte, hogy a közel 2000 lélekszámmal bíró, napról-napra szaporodó és így egyházilag is mind fontosabbá váló brassói egyházközségünkben is unitárius templom épüljön.

Midőn most az ügy a megvalósítás stádiumába jutott, brassói hiveink a halaszthatatlannak látszó építkezés érdekében minden módot és eszközt fel akarnak használni arra, hogy a meglevő, de a feladat nagyságához aránytalanul kevés pénzalapot a szűkesre kiegészíthessék.

Ezt a célt szolgálja brassói lelkészünknek az a tiszteletre méltó terve, mely szerint inkább az impérium változás utáni idők szellemét tükröző beszédeiből egy 10—12 iv terjedelmű kötetet ad ki az Unitárius Irodalmi Társaság könyvsorozatában, megfelelő bírálat után, melynek tiszta jövedelmét az építkezés költségeire szánta. Számít arra, hogy Brassóban unitárius hiveink és más felekezetű

ismerősei körében a könyvből nagyon tekintélyes számú példányt tud elhelyezni. De a téglák összehordásában segítségére kell mennünk brassói lelkész afiának mindnyájan, hogy a maga elé tűzött kettős célt: az anyagi erő szaporítását és az unitárius szellem népszerűsítését minél inkább valósíthassa. Hiszem, hogy ezt a hittel és lelkesedéssel irt könyvet nemcsak egyházközségeink és az egyletek, nemcsak egyházi és világi vezetőink, hanem minden valamire való unitárius ember igyekezni fog magának megszerezni.

Felhivom tehát egyházközségeinket, hogy a brassói templom-építés ügyét általánosságban, valamint brassói lelkész afia tervét a kebli tanácsban, nőszövetségben és ifjúsági körben mielőbb tegyék megbeszélés tárgyává s mindenekelőtt a könyv megrendelése és terjesztése érdekében úgy hiveink, mint más felekezeti testvéreink körében minden lehető kövessenek el. Alig van egyházközség, amelyből többen-kevesebben Brassóban ne telepedtek volna le s így a támogatás már ezért is indokolt.

Egyházközségeink vezetését a Főpásztor szeretetteljes gondoskodásával arra is kérem, hogy levelem és az előfizetési felhívás megfelelő ismertetése után akár maguk, akár egy arravaló buzgó egyháztag elsősorban gondnok afia vagy az egyháziak által az előfizetések gyűjtését és annak ára beszédését az ügyszö méltó gondossággal eszközölni sziveskedjenek október 10-ig a gyűjtés eredményéről közvetlenül E. K. Tanácshoz mulhatatlanul jelentés küldését kérem, melynek elmaradása esetén azt fogjuk feltételezni, hogy lelkész és egyházközség részére 1—1 példányt megrendelnek s azok árának a kongruából levonásába beleegyeznek.

Egyébként az ügyben minden további lépés brassói lelkész afiával intézendő.

Kolozsvár, 1931 szeptember hó 24.

Atyafiságos szeretettel:

Dr. Boros György

unitárius püspök.

Irodalom.

Erdély Története. Irta dr. Jancsó Benedek. A szerző utasításai szerint kiadásra rendezte Gyallay Domokos. Cluj-Kolozsvár, 1930. 387. lap. Ez a derék munka régen érzett hiányt pótol. „Az erdélyi magyar szellemi élet a maga elárvuultságában nagyon nélkülözöte Erdély tüzetes történetét“. Trianon óta az erdélyi magyarság csaknem teljesen tájékozatlanul áll a maga multját illetőleg.

Ha a külön erdélyi történelem a dolog természeténél fogva régen is beolvadt és elsikkadt a nemzeti történelem folyamában, mennyivel inkább el kell vesznie és halványulnia ma, a mai államjogi helyzetben. Már pedig a multat, a saját multunkat ismernünk kell. Ezért hiánytpótló ez a könyv. Itt összefüggő, világos képet kapunk Erdély népeinek, de kivált az erdélyi magyarságnak történeti életéről. Szerény, de bátor véleménynyilvánítást Erdély őslakóiról, a római continuitásról, Erdély népeinek letelepedéséről és egymáshoz való viszonyáról. Világos áttekintésben vonul fel előttünk a külön erdélyi fejedelemség történeti élete. Itt csak az szur szemet, hogy a mi János Zsigmondunkat hit tekintetében ingadozónak mondja. (Ugyan bizony mikor ment János Zsigmond hit dolgában rák-módra visszafelé?) Igen tanulságos s a mai nemzedékre szinte az újság ingerével hat az 1848—9-i szabadságharcnak s az ezt követő eseményeknek története a kiegyezésig. Hálás gondolat volt jegyzetben külön is ismertetni a különféle elméleteket — hidegen, tárgyilagosan és elfogulatlanul — Erdély román népének eredetéről, valamint a székelyek eredetének kérdéséről. Ez utóbbi kérdés egyéb iránt tüzetesebb elmélyedést is megbirt és megérdemelt volna. A könyvet Gyallay Domokos hitrokonunk rendezte sajtó alá s látta el jegyzetekkel. Szerető gondal és körültekintéssel. Az unitárius toll itt nem jár dicstelen úton, mert Erdély történetét magyar nyelven legelőször Aranyosrákosi Székely Sándor írta meg Erdélyország története címen 1845-ben. A máig is legrészletesebb erdélyi történelem írója pedig szintén unitárius, a nagytudományú Kövári László (Erdély Történelme I—IV. kt. 1859.) (P. M.)

Kovács Lajos brassói unitárius lelkész „Ébresztgetés“ címen egy könyvet jelentet meg 10 ív terjedelemben, melynek tiszta jövedelmét az építésre már nagyon megérett brassói unitárius templomépítés költségei fedezésére szánta. A könyv előfizetési ára 100 L., de 10 külön füzetben is megjelenik füzetenként 10 L. árban. Amint az előfizetési felhívás mondja: e dolgozatokban az egyházas érzés és faji öntudat, a hit ereje és a gondolkodás szabadsága egyformán kifejezésre jut. A magunk részéről örömmel üdvözljük a tervet már a nemes cél érdekében is és kifejezzük azon reménységünket, hogy unitárius egyházunk tagjai nemcsak maguk rendelik meg e könyvet, hanem mindent megtesznek arra, hogy azt ismerőseik körében minél buzgóbban terjesszék. Szerző arra kéri azokat, akikhez előfizetési ivateket küldött, hogy azokat még rendelés nélkül is okvetlenül mieelőbb hozzá visszajuttatni sziveskedjenek.

Az Unitárius Iratterjesztőnél kaphatók: Balázs András: Ez a hely szentföld Bibliái tárgyú képek és levelezőlapok

különbféle nagyságban. Czérer: A konyhakert à 15 Leu. Virág Elek: Sertésstenyésztés és hizlalás à 40 Leu. Tormay Béla: Borjúk fölneveléséről à 15 Leu. Hauer Géza: A fejőstehénről à 15 Leu. Dr. Páter Béla: A gyümölcsfák betegségei és ellenségei, valamint a gyümölcsfák terméketlenségének okai à 40 Leu. Dr. Gladden-Kiss: „Keresztény Pásztor“ ára 240 Leu-ról 160 Leura szállított le.

Székelység. A székelyföldet és népét ismertető havi folyóirat. Szerk. Bányai János. Szerkesztőség és kiadóhivatal: Székelyudvarhely.

Egy új folyóirat első számát mutatjuk be olvasóinknak. Célja, hogy néprajzi, irodalmi, természettudományos és történelmi szempontból figyelje és ismertesse a székelyek lakta területet. Szép és nemes a cél s szerkesztőjének neve már magában is garancia arra, hogy a lap meg fog felelni hivatásának. Kiváló írógárdát is sorakoztatott fel maga mellett, kik közül Szentmártoni Kálmánt, Gyallay Domokost, Kelemen Lajost és Ütő Lajost a mi olvasóink is ismerik. A lap azonban csak úgy fejlődhetik ki, ha megfelelő számú előfizetőre tehet szert. Ezért hívjuk fel olvasóink figyelmét is a folyóiraatra. Előfizetési ára ez évben 40 Leu.

Sz. I. S.

.....

Tekintettel arra, hogy a Naptárt és a Közlönyt ugyanaz a nyomda állítja elé s az utóbbinak várnia kellett, míg az előbbi elkészült, e számunk megkéséséért olvasóink szives elnézését kérjük.

Szerk.

A tanítók részére Nagyenyeden rendezett tanfolyamról irt beszámoló, valamint több más cikk is, helyszüke miatt, jövő számunkban jön.

Keresünk két tanoncot Kolozsvárra egyiket késes és köszörüs, a másikat képkéretező és üveges szakmára. Utóbbinál teljes ellátás mellett. Levélbeli jelentkezést lelkész ajánlólevelével lapunk szerkesztőjéhez kérünk.

Megjelent az 1932-es Unitárius Naptár, melyet a tiszteletes urakhoz már szét is küldtünk. Ez évben sokkal hamarabb, bővebb tartalommal és olcsóbb árban (20 leu) jelent meg a Naptár, miért is reméljük, hogy az egy unitárius család asztaláról sem fog hiányozni. Kérjük lelkész fiait, hogy a körlevélben jelzett dátum előtt jóval, legalább is december 15-ig küldjék vissza az el nem adott Naptárakat, hogy még értékesíthetők legyenek.

Minden kézirat Szent-Iványi Sándor szerkesztő címére Cluj-Kolozsvár, Unitárius Kollégium küldendő

Kéziratokat nem adunk vissza!

Előfizetési ár: Egész évre 60 L. Magyarországra 90 L. Egyes szám ára 8 L. Akik a 60 L egy összegben előre befizetik, a Dávid Ferenc-Egyet rendes tagjainak tekintetnek. Örökös alapítódíj 1000 L. Minden pénz Gálfi Lőrinc egyleti pénztárhoz küldendő.

Nyomatott „Corvin“-könyvnyomdában Cluj-Kolozsvár, Str. Iorga (volt Jókai-utca)17